

Vestint a una Obrera de Valenciana

Imatge mosaic del procés d'indumentària amb Maria Guerrero Montagut. 1ª Obrera fadrina de 2013

Tot veí de Bétera sap la rellevància que adquireix el 15 d'agost a les Festes Patronals en Honor a la Mare de Déu de l'Assumpció. Es tracta d'un dia replet d'actes molt consistents en quant a tradició. Les alfàbegues, la "Rodà", la "Cordà" i la "Coetà" s'emporten el protagonisme de la jornada.

Darrere d'estes manifestacions lúdiques i religioses hi ha molt de treball realitzat en diversos aspectes. A primeres hores del matí, les dos Obreres fadrines han de preparar les seues millors gales de valenciana per a estar llestes quan els Majorals vagen a arreplegar-les i així dirigir-se cap a l'hort de les alfàbegues i fer la posterior cercavila fins arribar a l'església. Allí, les Obreres casades estaran esperant-les per fer "l'Ofrena". Les dos joves, que simbòlicament representen la puresa, han de estar ben guapes per a la Mare de Déu, però vestir-se amb tota la indumentària tradicional no és cosa fàcil. Per a l'ocasió necessiten ajuda de professionals en la matèria. En este sentit, Maruja (Maru) i Amparo Martínez, conegudes com "**Les de la Palmera**", juguen un paper molt important. Estes dos germanes, entre d'altres assumptes, es dediquen a la moda i confecció artesanal de vestimenta valenciana. Durant les Festes d'agost el seu treball es multiplica, principalment en esta data tan assenyalada, ja que les màximes representants de la festivitat solen acudir a elles per poder lluir els seus vestits com mana el protocol. El passat novembre de 2013 "**Les de la Palmera**" van oferir, en la Desfilada Benèfica de Moda de l'Associació Contra el Càncer del municipi, una demostració en directe de com es vist cada 15 d'agost una Obrera de valenciana. Van comptar amb l'inestimable col·laboració de l'Obrera Fadrina de 2011, Natalia Gil de Sola Piqueras, i del seu "sombreller", José Luis Palanca Piá.

Tal i com elles van comentar, es tracta d'una feina que ha passat de generació en generació i per a la qual tenen l'ajuda d'altres dones com "les Barrachines" o la desapareguda "la tia Paquita Ricart". Una vegada va faltar la mare d'Amparo i Maru era esta última qui les assessorava i aconsellava. De la tia Paquita contaven, des de l'estima, la gràcia que tenia per a tots estos menesters. D'una forma simpàtica recorden quan esta dona cada any repetia: "**Ací les precises, les altres fora!**". Per a esta tasca s'empra aproximadament una hora o de vegades inclús més i, per tant, cal estar centrada en el que s'està fent perquè l'Obrera no arribe tard a la seua cita. Elles, que duen des de l'any 1987 abillant a les Obreres amb este vestit de valenciana, ens han detallat tot el procés. Segons ens expliquen, primer que res, l'obrero es col·loca el **subjectador** (que sol ser de cos sencer), les **calces** i els "**pololos**" que és una espècie de pantaló bombatxo pel genoll.

Seguidament, es fica el **cosset** o armilla que ha de anar lligat i ben ajustat per darrere perquè, una vegada vestida, tot quede ben acoblat. Antigament, estes mudes i algunes joies se solien deixar. Estes germanes encara utilitzen

el cosset de la "Tia Sucreta" que és de principis del segle XX, juntament amb un altre que van confeccionar elles.

El següent pas seria posar els braços en forma de barraca per a ficar per dalt les **enagües** teses i després les **molles**.

Ficades totes les enagües se li afig el **gipó**. Encara que tal i com manifesten elles el gipó és una paraula que s'ha perdut, fa referència al cosset-jaqueta principal que llueix l'Obrera al vestit. Esta paraula es creu que pot derivar de l'àrab, segons explica a un dels seus llibres Mª Victoria Liceras. Per a estes dos germanes, Liceras és un gran referent es documenta en fotografies antigues per obtenir informació sobre la vestimenta tradicional, es fixa en gravats, taulellets, testaments i refranys quotidians.

El gipó també s'acobla bé, fent mà d'agulles i imperdibles perquè quan l'Obrera faça la tradicional volteta no se li desarregle res. Doncs baix del pit hi ha un plec que, segons especifiquen, es confecciona així des de sempre per si de cas eixos dies s'ha engreixat un poquet. D'esta manera, se li podria ajustar millor el cos.

Després cal tornar a fer la forma de barraca per posar la **falda**. La pròxima peça és el **davant** brodat i a continuació la **cinta** de la cintura. Posteriorment, tocaria col·locar la **manteleta** i el **llaç** de darrere d'esta.

Ara ja està pentinada i vestida com marca la tradició, però encara queden algunes coses per fer. Des de fa uns anys, sol ser habitual que en esta última part del procés també participe la mare. Es tracta de ficar-li els **raïms** (arracades), la **joia** (agulla o passador de la manteleta) i finalment el **collar de perles**.

complement les Obreres duen una **cistella** menuda de llavorettes de meló o de mim.

(sombrilla) és un altre element important. Esta és portada per l'acompanyant de la jove, el qual es denominat com "sombrieller". La figura d'este xic és també clau en tot el recorregut de l'hort cap a l'església. Portant del braç a l'Obrera, ell vetla pel seu benestar i amb l'ombrel·la intenta protegir-la del sol.

Un dels gestos més repetits que els dos junts realitzen al llarg de la cercavila és la "**Volteta**" i el "**peuet**". Esta acció s'assaja normalment en l'última prova que es fa del vestit, abans de vestir-se eixe dia. La parella acudeix a Maru i Amparo perquè estes els ensenyen alguna noció al respecte.

Una vegada les Obreres ja estan abillades per a l'ocasió, "Les de la Palmera" encara segueixen amb la seua faena. Com tota bona professional, fins que no acaba el matí elles van supervisant que tota la indumentària d'estes dos joves estiga al seu lloc i no s'haja descol·locat cap peça. En este sentit, acudeixen a tres punts: l'eixida de l'hort, a meitat del carrer Colón i pel carrer de les Alfàbegues. Així mateix, solen ajudar a les Obreres casades a posar-li a les fadrines la mantellina blanca que se'ls col·loca davant de l'església, abans d'entrar.

Durant les Festes d'agost, Maru i Amparo les tornaran a vestir per als "balls populars valencians" i, dos vegades més, per al dia de la "Vuitava".

I així és com, any darrere any i des de ben menudes, "Les de la Palmera" viuen la festivitat en honor a la Mare de Déu de l'Assumpció. Unes festes en que es bolquen per complet amb les Obreres i es desviuen perquè estes lluisquen els seus vestits el millor possible.

Autor text: Carmen Sorlí Contreras.

Font d'Informació: Maruja i Amparo Martínez "Les de la Palmera".

Autoria i/o cessió d'imatges: Bes Audiovisual i Natalia Gil de Sola.

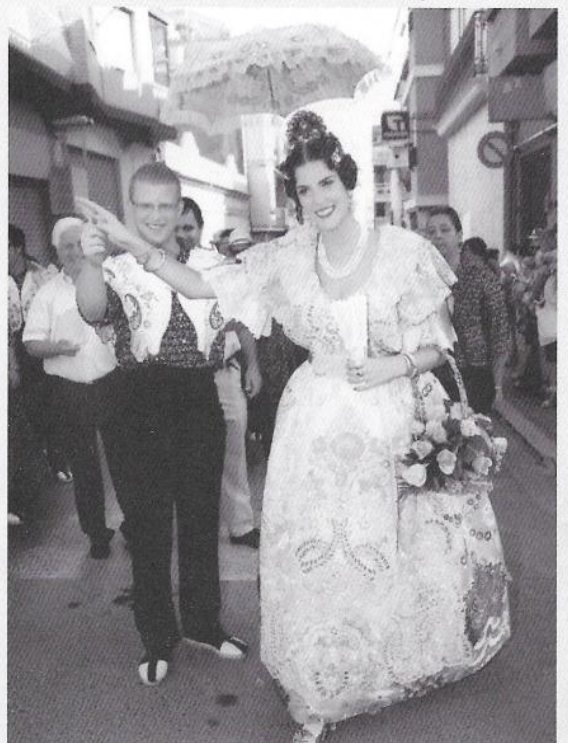
Agraïments: Maruja i Amparo Martínez, Vicent Bes i Natalia Gil de Sola.

Vestint a Natalia Gil de Sola Piqueras. 2ª Obrera fadrina de 2011

Natalia Gil de Sola Piqueras i el seu "sombrieller" José Luis Palancs Piá. 15 d'agost de 2011

Natalia Gil de Sola Piqueras i José Luis Palanca Piá fent la "Volteta" i el "peuet" en la "Rodà". 2011